

Rikspolitiker svek lärarna

Det har varit tradition i svensk utbildningspolitik att åstadkomma breda uppgörelser om läroplaner och betyg. Nu har traditionen brutits. Regeringspartierna driver igenom sin uppfattning med stöd av ny demokrati och socialdemokraterna hotar att riva upp besluten.

Regeringspartiernas uppgörelse med socialdemokraterna höll bara till justeringssammanträdet. Uppgörelsen innebar att betyg skulle sättas enligt sexgradig betygsskala och enligt nationella riktlinjer för om vårterminen i årskurs sju. Under tidigare årskurser skulle lärarna ha utvecklingsamtal med eleverna och kunna avge skriftliga omdömen. Denna kompromiss hade stöd både av Lärarnas Riksförbund och av Lärarförbundet.

Nu ville emellertid regeringspartierna ha med en skrivning att den skriftliga informationen skall kunna innehålla betygslänkande omdömen redan i tidigare årskurser om föräldrar, elever och lärare så önskar. Det accepterade inte socialdemokraterna som reserverade sig och hotar att riva upp beslutet om de kommer till makten.

Den sämsta tänkbara situationen har inträffat. Varken kommuner, skolledare eller lärare vet vad som gäller vid införandet av ny läroplan för grundskolan. Lärares förtroende för politiska beslut och politiker undergrävs därmed allvarligt.

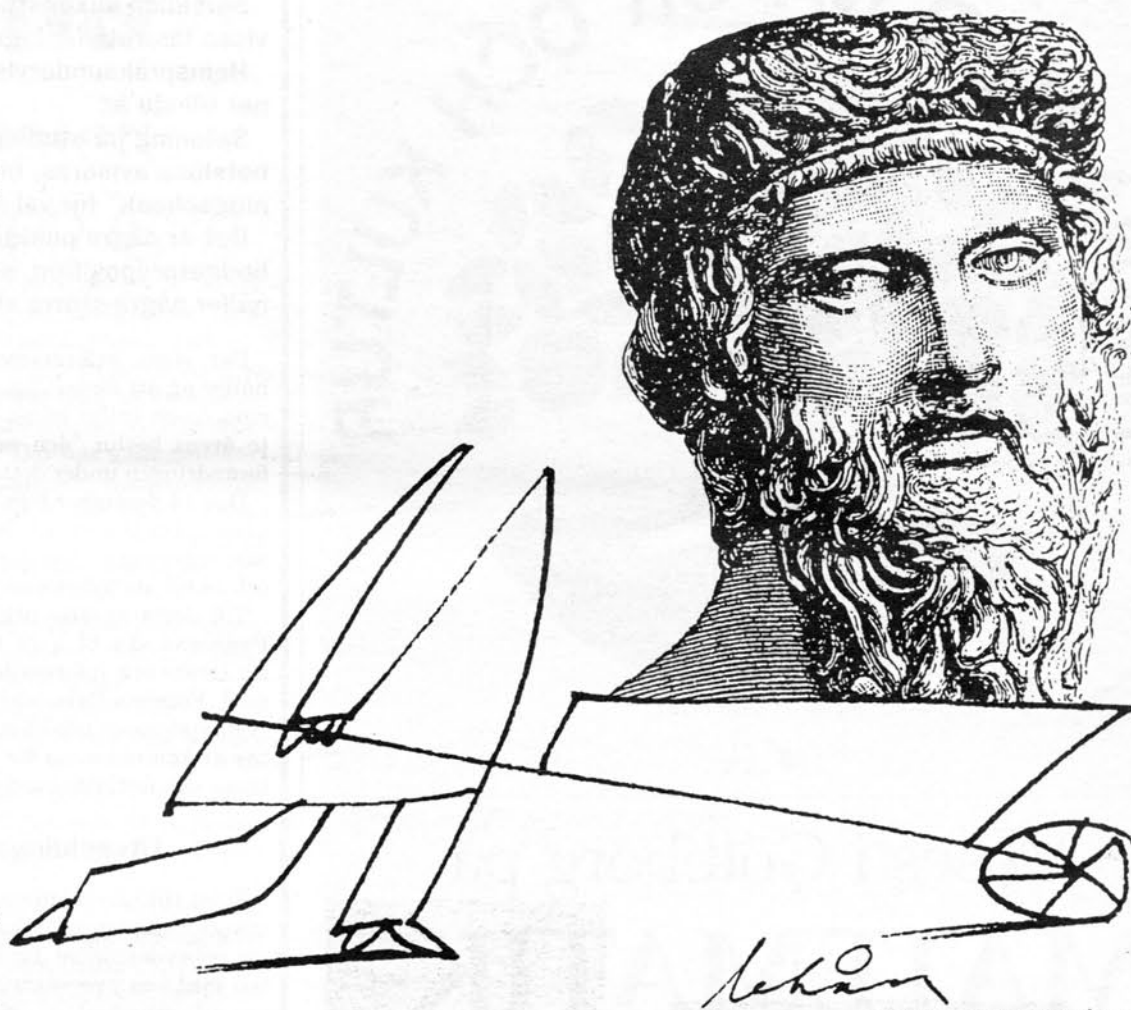
En annan formulering i propositionen där partierna är oeniga är att "skolans värdegrund skall förankras i kristen etik och västerländsk humanism". Socialdemokraterna verkade beredda att acceptera den skrivningen med tillägget att "undervisningen i skolan skall även framdeles vara icke konfessionell", men reserverade sig. Den oklarhet om skolans värdegrund som blir följden är olycklig och signalerna till dem som genomför läroplanen blir motsägelsefulla.

Man kan också ifrågasätta logiken i utskottets argumentering för att den totala undervisningstiden för ämne eller ämnesgrupp är garanterad och får inte underskridas. Samtidigt tillstyrks en generell möjlighet till jämkning inom timplanens ram, t ex för skolans val eller arbetslivsorientering och syo. Därigenom kommer faktiskt den garanterade undervisningstiden för vissa ämnen och ämnesgrupper att minskas.

Utskottet framhåller också vikten av att eleverna inför utbildnings- och yrkesval får stöd och vägledning av därtill särskilt utbildad personal. Ändå garanteras ingen särskild tid för syo utan man överlåter på huvudmännen och skolans personal att bestämma hur syo skall organiseras. Vilka ämnen skall då avsätta tid till syo? Talet om minsta garanterad undervisningstid till de olika ämnena klingar därför ihåligt.

Utskottet tillstyrker vidare att varje praktisk-estetiskt ämne får garanterad timtid med motiveringen att de är "av mycket olika karaktär. De

■ Det schabbel som förekommit i utbildningsutskottet bidrar inte till att öka lärarnas förtroende för politiker. De säger sig vilja öka lärarnas inflytande över undervisningen med de nya styrinstrumenten för skolan och borde därför ta mer hänsyn till vad lärarna anser om utformningen av läroplaner, timplaner och betygssystem.

Teckning: LARS-ERIK HÅKANSSON

är på skilda sätt betydelsefulla i skolans utbildning och nödvändiga för att utveckla olika delar av elevernas personligheter och intressen".

Detta tycks dock inte gälla ämnena i de samhällsvetenskapliga respektive naturvetenskapliga blocken, för vilka utskottet inte är berett att dela upp timtalen specifikt för varje ämne.

Utskottets skrivning om behovet av undervisning i religionskunskap och nödvändigheten att öka timtalet för detta ämne med 40 timmar blir därför ytterst ologiskt.

Var finns logiken att hemspråk men inte svenska som andraspråk får egen kursplan? Det måste för invandrarelever vara lika viktigt att lära sig svenska som att utveckla sitt hemspråk. Utskottet säger sig vilja "både integrera och markera undervisningen i svenska som andraspråk i den reguljära kursplanen för svenska" och finner inte att "avsaknaden av kursplan skulle förändra ämnets status och därmed leda till minskad lärarutbildning i ämnet". Detta är fel och strider mot forskning och all beprövad erfarenhet.

Yttrandefrihet

En öppen massmediadebatt om skolan och undervisningen är önskvärd och nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Försök från skolledare att lägga munkavle på skolans personal är djupt olyckliga, dessutom olagliga.

Skolvärlden belyser i detta nummer hur en syokonsulent i Sundsvall, trots mycket hårda bud, framhållat i sin rätt till yttrandefrihet.

I Umeå kräver en m-politiker att personal i kommunal tjänst ska vara lojal mot politikerna och deras beslut. Problem ska hanteras internt och inte i massmedia. Marknaden ska styras.

Det faktum att skolor idag är konkurrensutsatta får dock inte leda till att lärare och syo riskerar jobben om de är kritiska. Det borde i förekommande fall vara facket sak att värna om grundlagen och yttrandefriheten.

**SKOL
VÄRLDEN**

Utgivningsdag
Lärarnas Riksförbund
Box 3529, 103 69 Stockholm

Nr 1 1994
Årgång 94

TS-kontrollerad
upplaga 1992
51 627

Tryckdag 11 jan

Utkommer m 22 nr/år

Svenska
Tryckcentralen AB
Stockholm 1994
ISSN 0037-6566

**ACK
PRESSEN**

TS

**Chefredaktör
redaktionschef
ansvarig utgivare**
Elisabeth Wiechel

Teknisk red
Bertil Eriksson

I redaktionen
Maith Håkansson tj
Tore Persson
Ellinor Reimer-Eriksson
Annika Wulff

Sekreterare
Kerstin Winblad

Annonsschef
Siv Winberg

Annonser
Britt-Marie Classon
Fax 08/21 08 09

Prenumerationer
Britta Kjellman

Red ansvarar bara
för beställt material.

Utgivningsdagar
nr 2 27 jan
nr 3 10 feb

Besöksadr: Sveav 50

**SKOL
VÄRLDEN**
Tel 08/613 27 00
Fax red 08/11 01 75

**SKOL
VÄRLDEN**
Tel 08/613 27 00
Fax 08/21 91 36

**LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND**

Postgiro: 55413-9 Bankgiro: 115-1083
Kansliets tel.tid: må-fre 9-11, 14-16
AEA o medlemsregister: må-fre 9-11, 14-16

PÅ ALLA STADIER:

Vi ses i Göteborg på MATEMATIK- BIENNALEN

den 26-28 januari

Vill du tala med
någon av våra författare –
välkommen
till vår monter!

Lenhart Röhr
LENNART RÖHR, INFORMATIONSREDAKTÖR

Bokförlaget Natur och Kultur
REDAKTIONEN FÖR NATURVETENSKAPLIGA ÄMNEN

PS Håll ögonen öppna
för en överraskning
i monter.

Studiecheck till arbetslösa

Text: TORE PERSSON

100 miljoner mindre till studieförbund och folkhögskolor.

Särskilda vuxenstudiestödet för vissa lärarutbildningar avskaffas.

Hemspråksundervisningen dras ner till sju år.

Satsning på studieplatser för arbetslösa aviseras, bl a en "utbildningscheck" för val av kurser.

Det är några punkter i årets budgetproposition, som inte innehåller några större skolnyheter.

Det stora reformarbetet för skolan håller på att förverkligas, noterar regeringen och kallar något drygt de senaste årens beslut "den mest omfattande förändringen under detta sekel".

Den 14 december togs beslut om läroplaner, timplaner och betygssystem. Nu ska regeringen fastställa dokumenten och se till att nyheterna genomförs.

Till detta avsätts utlovade 128 mkr. Pengarna ska bl a gå till fortbildning för lärare och information. I samarbete med Kommunförbundet ska särskilda resurspersoner utbildas, som kan anlitas av kommunerna för lokala informations- och fortbildningsinsatser.

Utvecklingsplan

Först till våren lämnar regeringen en utvecklingsplan till riksdagen. Det blir ett policydokument för skolverksamheten med t ex överväganden och slutsatser på grundval av bl a Skolverkets uppföljningsverksamhet. En modell för rullande översyn av kursplanerna presenteras också i utvecklingsplanen.

Tre nyheter

Regeringen aktualiserar tre nya utbildningsformer, som ska ge såväl ökad kompetens på kort sikt som ha långsiktig strukturell betydelse. Nyheterna är: utbildningscheck, trainee-utbildning och sommaruniversitetet.

Genom utbildningschecken ska arbetslösa kunna förbättra sin kompetens. I budgetpropositionen nämns särskilt språkutbildningen.

Den enskilde kan lösa in sin "check" hos godkända utbildningsanordnare, som studieförbund, utbildningsföretag, universitet, högskolor eller komvux.

Detta skulle i så fall innebära att regeringen öppnar dörren för arbetsmarknadsutbildning inom högskolan.

Läringsutbildning

Trainee-utbildningen ska skapa en kombination av arbetsplatspraktik och kvalificerad teoretisk utbildning på t ex universitet, högskola eller komvux. Utbildningen vänder sig till arbetslösa som har gått igenom gymnasieskolan.

I budgetpropositionen betecknas trainee-utbildningen som en lärlingsutbildning på eftergymnasial nivå. Systemet ska, hoppas regeringen, ge små och medelstora företag en möjlighet att rekrytera högkvalificerad arbetskraft.

Svenska universitet och högskolor ut-

nyttjas sämre än motsvarande institutioner i många andra länder, noterar regeringen. Det är slöseri att de ska stå tomma på sommaren, i synnerhet när tillströmningen av studerande är stor.

Regeringen vill därför att universitet och högskolor erbjuder kurser ur det reguljära utbudet under sommartid. Studerande ska kunna få studiemedel för studier vid dessa sommaruniversitet.

Hur dessa tre initiativ ska genomföras beskrivs inte i budgetproppen. Kan-ske kommer konkretiseringen när departementet i etapper under 1994 redovisar arbetet kring övergripande kompetensfrågor (Agenda 2000).

Arbetsmarknadsskäl

Under budgetåret har regeringen av arbetsmarknadsskäl gett pengar till 40 000 platser i gymnasiet, 33 000 i komvux och 10 000 i folkhögskolan. Satsningen fortsätter. Kompletteringspropositionen ska innehålla 77 000 utbildningsplatser till arbetslösa utöver den vanliga ramen, lovar regeringen.

Vuxenstudiestöd

Regeringen föreslår att det särskilda vuxenstudiestödet för vissa utbildningar av yrkeslärare till gymnasiet avskaffas, eftersom behovet kan anses täckt.

Regeringen vill också ta bort det särskilda vuxenstudiestödet för forskare och civilingenjörer som genomgår den praktisk-pedagogiska delen av gymnasietlärarutbildningen. Den som börjar före 1 juli 1994 får emellertid vuxenstudiestöd för att slutföra studierna. Skälet kan inte vara något annat än en besparing (om än ringa), eftersom behovet av lektorer knappast är täckt.

Hemspråk

Regeringen föreslår att elevens rätt till undervisning i hemspråket ska kunna begränsas till sju år. Vid särskilda behov ska undervisning kunna ges under längre tid. Detta innebär enligt propositionen en besparing på 120 mkr, en summa som dras från det statliga utjämningsbidraget till kommunerna.

Folkbildningen

Anslaget till statsbidraget för folkbildningen skärs ned med 100 miljoner kronor med hänvisning till det statsfinansiansiella läget.

Svenska skolor i utlandet får en påspädning av bidragen från 56 miljoner till 78 miljoner.

Vårdhögskolorna

Regeringen aviseras ett förslag "kring principerna för vårdhögskolornas framtida relationer till staten och landstingen" i mars.

Formuleringen tyder på att det inte blir frågan om att föra över huvudmannaskapet till staten rakt på utan att det blir någon annan typ av lösning.

Bland andra propositioner som förutskickas under våren är en om distansutbildning, en om vissa förändringar av svenskundervisningen för invandrare samt en proposition om studiestöd.

Läroplaner och betyg – nu är de fastställda

Men redan till hösten kan betygen rivas upp igen

Text: ELLINOR REIMER-ERIKSSON

Efter många timmars debatt gick riksdagen helt på utbildningsutskottets linje både vad gäller läroplanerna och betygen i såväl grundskolan som gymnasieskolan och komvux.

Men betygsbeslutet kommer kanske inte att gälla längre än till i höst – om (s) vinner valet.

Formuleringen att skolans värdegrund ska vara "förankrad i kristen etik och västerländsk humanism" kvarstår i läroplanen.

En skrivning som socialdemokraterna med skärpa motsätter sig. Liksom att skriftliga betygsliknande omdömen får ges redan från första klass om elevens föräldrar önskar det.

Statsrådet Beatrice Ask betonade under riksdagsdebatten att regeringens läroplansförslag "bygger på tilltro och övertygelse om att utvecklingskraften i skolan finns hos de många enskilda som verkar där – i elevernas vilja att lära och förmåga att ta ansvar, i lärarnas professionella kunskaper, i skolledares förmåga att i samråd med sina medarbetare och familjerna ge varje barn den bästa utbildningen".

Stor oenighet

De nya läroplanerna anger målen och klargör ansvarsfördelningen mellan stat, kommuner, skolor och enskilda. Men "ett verkligt kvalitetslyft av svensk skola inför 2000-talet står och faller med vad som utträttas i skolor och klassrum", sa skolministern.

Som viktiga förändringar i framtiden betonade hon att språken nu får mer tid i skolan, att eleverna genom ett större utrymme för egna val stimuleras till att aktivt söka kunskaper redan i grundskolan, att samarbetet mellan skola och hem ska utvecklas, att det nu i konkreta kursplaner klarläggs vad undervisningen strävar efter att uppnå och vad den definitivt ska klara samt att mål- och kunskapsrelaterade betyg införs.

Från vårterminen i årskurs 7 ska nationellt reglerade betyg ges. Men föräldrar, som så vill, ska kunna få skriftlig information i form av betygsliknande omdömen redan från första klass.

I gymnasieskolan och komvux ska betyg ges efter avslutad kurs.

Skolministern hävdade att regeringens förslag i huvudsak vunnit stor upplutning.

Den uppfattningen uttryckte utbildningsutskottets vice ordförande Lena Hjelm-Wallén (s) sin förvåning över:

– Jag kan försäkra Beatrice Ask, så hon, att många har hört av sig till utbildningsutskottet medan vi har arbetat med frågan. Det har gällt nedskärningar av slöjdämnet, hemkunskapsämnet, idrottsämnet, att barnkunskap och svenska som andraspråk inte finns med som egna ämnen, att praon försvinner osv osv.

– Har inte Beatrice Ask hört någonting av denna opinion, undrade Lena Hjelm-Wallén och fastslog:

– Om man i betygsfrågan talar om en allmän uppslutning måste man ju vara fullständigt döv.

När det gäller betygen var Lena Hjelm-Walléns kritik mot de betygsliknande omdömena från tidiga årskurser mycket hård.

– Här är lärarkårens erfarenheter helt entydiga, forskningen likaså, hävdade hon. Små barn förstår inte omdömen i form av betyg eller betygsliknande skriftliga omdömen. De tror att det handlar om ett omdöme om dem som personer och inte deras kunskaper.

Barn som kanske inte får de högsta betygen kan drabbas av detta så att det hämmar hela deras fortsatta skolgång och utveckling, fastslog Lena Hjelm-Wallén.

– Vi har större tilltro till föräldrars och lärares förmåga att fatta sådana beslut än vad socialdemokraterna tydligen har, kontrade skolministern.

Det är omöjligt, menade hon, att "inte tillåta föräldrar och skolor att komma överens om skriftlig information om elevernas studieutveckling".

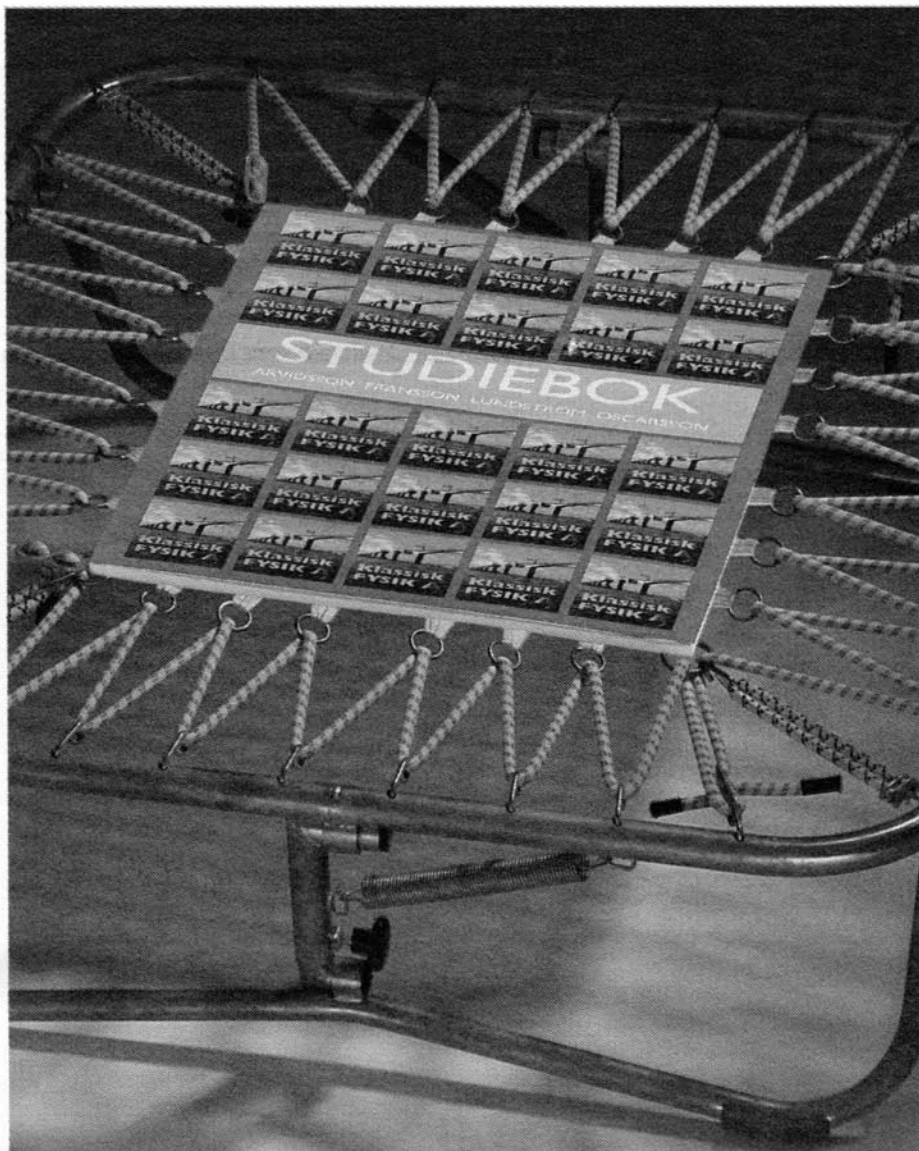
De betygsliknande omdömena föranledde socialdemokraterna att redan efter utskottsbehandlingen fråga den betygskompromiss, som man tidigare träffat med regeringspartierna.

Det betygssystem (sexgradig skala, A-F, där A står för det högsta betyget och F för otillräckliga kunskaper) som nu tagits av riksdagen hotar (s) att riva upp om de vinner valet i höst, enligt Lena Hjelm-Wallén.

Socialdemokraterna vill ha betyg först från årskurs 8. Fyra betygsteg föreslås och inget får kallas underkänt. Om en elev inte kommer upp till godkäntnivå i något ämne, vill (s) att detta markeras med ett X i betyget, tillsammans med en beskrivning av elevens kunskapsutveckling.

Läroplansförslaget för grundskolan refererades utförligt i Skolvärlden 22/93.

Se även ledarsidan, sid 3.

Fysisk träning

Träning ger resultat. Men det gäller att använda rätt metoder och redskap.

Studieböckerna i Klassisk och Modern fysik innehåller allt du behöver för att bygga upp elevernas färdigheter. De är kopplade till grundböckerna med samma namn, men kan också användas fristående.

Uppgifterna är av olika karaktär. Här finns den rena träningen på fysikaliska samband och storheter, men också övningar som fungerar som intressanta diskussionsunderlag eller komplement vid läxläsning och eget arbete. Vissa uppgifter är på engelska och många är illustrerade med teckningar och fotografier.

GLEERUPS FÖRLAG

Upplysningar: Ring Elisabeth Nilsson,
tfn 040-20 98 41, eller Kundtjänst, tfn 040-20 98 10.
Adress: Box 367, 201 23 Malmö.

För gymnasieskolans naturvetenskapliga program.
I serien ingår: Studiebok Klassisk Fysik A, Studiebok Klassisk Fysik B (utkommer mars -94) och Studiebok Modern Fysik (utkommer augusti -94). Studieböckerna kan användas till samtliga läromedel i fysik.